

і зарубіжний досвід» основні положення філософії публічного управління та адміністрування відкривають можливість краще усвідомити сутність системному підходу до аналізу складних проблем суспільного життя, сприятимуть істотному підвищенню ефективності управління на основі закономірностей і принципів наукового менеджменту, допоможуть обрати надійну траєкторію інноваційного розвитку українського суспільства.

Kozlovets M. A., Doctor of Philosophy, Professor

Slyusar V. M., Ph. D. in Philosophy, Associate Professor

Philosophy of human activity and management of it

Review of the monograph: Public administration and administration in the conditions of the information society: domestic and foreign experience (according to editors Sergei Chernov, Valentina Voronkova, Victor Banakh, Alexander Sosnin, Pranas Zukauskas, Yoliti Vweinhart, Regina Andrikuytėne); Zaporozhye: Zaporizhia state ing acad. – Zaporizhzhya: RVB ZDIA, 2016. – 602 p.

Коваленко Н. П.,

доктор історичних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник сектора наукознавства, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (Україна, Київ), VoikoNP@ukr.net

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ:

Бей Н. О. Становлення та розвиток наукових основ автомобілебудування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія / Н. О. Бей, НААН, ННСГБ; наук. ред. д-ра с.-г. наук, проф., академіка НААН В. А. Вергунова. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. – 440 с.

Запропонована читачеві монографія Н.О. Бей першим в Україні виданням, яке відтворює історію розвитку наукових основ автомобілебудування в Україні упродовж тривалого періоду: починаючи з другої половини ХХ – до початку ХХІ ст. з погляду його наукового забезпечення. Автором узагальнено і теоретично обґрунтовано важливу складову національної історії науки про автомобілебудування на основі систематизації наукових знань про науково-технологічні процеси і передові технології та технічні удосконалення, чому сприяв зроблений аналіз внеску вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ і окремих особистостей.

Монографія складається із вступу, 6 розділів, висновків та узагальнень, списку використаних джерел і літератури, 5 додатків, переліку умовних скорочень. Список використаних джерел налічує 1082 найменування. Структура монографії у цілому прийнятна, а її текст має завершений характер.

У першому розділі Н. О. Бей детально висвітлює історіографію проблеми, аналізує джерельну базу та розкриває теоретико-методологічні засади дослідження. Аналіз історичних праць проблеми дослідження дає всі підстави стверджувати, що зазначена проблема залишається недостатньо дослідженою. Як відмічає автор, відсутнє цілісне науково-історичне узагальнення

динаміки наукових напрямів, внеску галузевих вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ у становлення та розвиток наукових основ автомобілебудування в Україні. Належним чином не осмислені наукові здобутки багатьох українських вчених, не окреслені шляхи використання їхніх надбань на сучасному етапі розвитку галузі автомобілебудування, що зумовлює актуальність дослідження автора монографії.

Величезний масив джерельного матеріалу, зібраного автором монографії, який налічує 369 справ 20 описів 11 фондів 8 архівів України, чітко та логічно впорядковано у відповідності до поставлених завдань дослідження. Копітки архівні пошуки, передусім, у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, Центральному державному архіві громадських об'єднань України, Державному архіві м. Київ, Державному архіві Волинської області, Державному архіві Запорізької області, Державному архіві Львівської області, Архівному відділі виконавчого комітету Кременчуцької міської ради, Виробничому архіві ПрАТ «АвтоКрАЗ» дали можливість автору виявити і впровадити у науковий обіг невідомі раніше матеріали про виробництво легкових, вантажних, вантажно-пасажирських автомобілів та автобусів, чому сприяли урядові рішення, накази і постанови профільних відомств, а також широка дослідницька робота галузевих вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ України. Автор виявила закономірності процесу формування наукових основ автомобілебудування і запропонувала їх періодизацію.

Другий розділ репрезентованої праці присвячений ґрунтовному аналізу історичних особливостей виробництва автомобілів. Проаналізовано становлення і тенденції розвитку світового автомобілебудування, еволюцію виробництва автомобілів у Російській імперії, основні напрями удосконалення виробництва автомобільного транспорту в СРСР. Автор відмічає, що створення двигуна внутрішнього згоряння стало основною передумовою виникнення автомобіля. Їх одиначне виробництво пройшло еволюцію, яка супроводжувалась удосконаленням конструкції автомобілів та розширенням ролі у суспільному житті. Автомобільна промисловість СРСР у своєму становленні пройшла дві стадії: серійне та масове виробництво. Нагромадивши значний досвід у ремонті автомобілів, налагодженні серійного виробництва, радянське автомобілебудування підійшло до нового етапу – масового виробництва автомобілів з використанням конвеєрів, спеціальних верстатів, автоматизованих ліній. В СРСР створювались заводи, які працювали за продуктивними технологіями.

У третьому розділі висвітлено становлення та розвиток вітчизняної автомобільної галузі. Автор відмічає, що у другій половині ХХ ст. автомобілебудування в УРСР було представлене виробництвом вантажних, легкових, вантажно-пасажирських автомобілів і автобусів. На основі архівних документів автором встановлено, що до автомобілебудівного комплексу входило чотири автомобільні заводи: Кременчуцький автомобільний завод з виробництва вантажних, спеціальних автомобілів та військової автомобільної техніки; Запорізький автомобілебудівний завод – легкових

автомобілів; Луцький автомобільний завод – вантажно–пасажирських автомобілів підвищеної прохідності; Львівський автобусний завод – міських та магістральних автобусів різної місткості. Розвиток вітчизняної автомобільної промисловості став беззаперечним прикладом завершеного виробничого циклу. Внаслідок підтримки держави було сформовано потужну систему автомобілебудівних підприємств. Більшість з них, незважаючи на край складні умови, нарощували виробництво, зайнявши належне місце в економіці СРСР.

Автор відмічає, що вагомий внесок в удосконалення виробництва та покращання якості автомобілів зробили конструктори та технологи автомобілебудівних заводів: К. М. Атоян, В. І. Власенко, Я. Д. Волков, Б. С. Гвоздик, М. Гнатишак, В. Гроденцов, В. П. Гунчик, Х. Л. Езрохі, Є. О. Жученко, А. Г. Захаров, Б. П. Кашкадамов, С. І. Кравчун, Л. С. Лебединський, А. А. Малишев, Т. Т. Мілушин, В. В. Оsepчугов, Л. С. Перель, М. Г. Погостинський, В. Портченко, І. М. Румшевич, В. П. Штешенко, І. О. Строков, В. В. Таболін, К. К. Урасев, В. Х. Чекулаев, С. В. Ширшонков, М. І. Якушевта інші.

Четвертий розділ монографії Н. О. Бей присвячений встановленню ролі галузевої та академічної науки в організаційно–технологічному забезпеченні вітчизняного автомобілебудування. На основі архівних документів автором проаналізовано науково–дослідні інститути, які свою діяльність спрямовували на розвиток та удосконалення наукової, технологічної та правової бази транспортного сектору із зосередженням на таких аспектах, як безпека, екологія, якість, економічна ефективність та конкурентоспроможність автомобільного транспорту, енергозбереження і впровадження альтернативного палива. Встановлено, що завдяки поєднанню наукового забезпечення і технологічного прогресу на вітчизняних автомобілебудівних підприємствах підвищено обсяги виробництва автомобілів і автобусів та покращено їх якість та безпечність. Впровадження науково–технологічних розроблень забезпечувало систематичне оновлення і зростання виробництва автомобільного транспорту за рахунок підвищення безпеки конструкції автомобілів і зниження токсичності викидів та газів; поліпшення умов праці водіїв і комфорту пасажирів; покращання якості, конкурентоздатності та надійності автомобілів. Автором відмічено, що цінні напрацювання у розроблення та удосконалення вантажних, легкових та вантажно–пасажирських автомобілів і автобусів зробили вчені науково–дослідних установ: Г. П. Байдюков, М. С. Глушенко, Г. М. Зуб, С. В. Єгоров, О. Д. Климпуш, Г. Д. Луцкер, А. М. Мансуров, Я. О. Попченко, А. М. Редзюк, Б. М. Середенко та інші.

У п'ятому розділі акцентовано увагу на визначальному внеску у становлення та запровадження вищої технічної освіти, опрацювання наукових технологій та технологічних рішень для виробництва автомобілів вчених технічних та галузевих вищих навчальних закладів. Приділено значну увагу становленню та розвитку наукового забезпечення виробництва автомобілів у Харківському національному автомобільно–дорожньому університеті та еволюції науково–технологічних процесів виробництва автомобілів у Національному транспортному університеті. Автором встановлено, що значний внесок у

розроблення та удосконалення вантажних, легкових та вантажно–пасажирських автомобілів і автобусів зробили вчені вищих навчальних закладів: С. І. Андрусенко, В. І. Блох, Є. І. Борзаківський, М. Я. Говорущенко, А. Б. Гредескул, М. Ф. Дмитриченко, К. Є. Долганов, М. І. Іващенко, Р. Д. Іскович–Лотоцький, В. І. Ковальов, Я. І. Несвітський, В. А. Огородніков, О. М. Пилипенко, М. А. Подригало, М. І. Подщеколдін, Б. В. Решетніков, М. П. Рудь, Б. М. Середенко, Ю. А. Шульге та інші.

Шостий розділ монографії присвячений визначенню місця і ролі автомобілебудування в суспільному житті України. На основі правових та архівних документів автором визначено державне регулювання галузі автомобілебудування, становлення ринкових регуляторів управління виробництвом автомобілів, розвиток автоскладальної промисловості та її роль в економіці країни, особливості задоволення соціально–економічних потреб продукцією автомобілебудування у незалежній Україні. Автором акцентовано увагу на тому, що у цей період значне місце в автомобільній промисловості України займали автоскладальні підприємства. Виробництво автомобілів за повним циклом залишилося менш вигідним, ніж складання з імпортних комплектувальних, що призводило до скорочення асортименту та зниження конкурентоспроможності вітчизняного автомобілебудування. Автоскладальні підприємства створювалися і розвивалися на основі сучасних технологій, що забезпечувало динамічність їх виробництва. У свою чергу іноземні компанії не проявляли зацікавленості щодо розвитку в Україні повномасштабних виробництв. Низький рівень фінансування у сфері науки, техніки, технологій, незрілість фінансових систем та ринкових ситуацій, недостатність власних коштів у автомобілебудівних підприємств гальмували інноваційний розвиток виробництва автомобілів в Україні.

Автором встановлено, що основні проблеми на шляху інтеграції вітчизняного автомобілебудування у світову автомобільну промисловість були зумовлені відсутністю сучасних технологічних ліній, використанням застарілих матеріаломістких технологій виробництва; зносом виробничих потужностей автомобілебудівних підприємств; низькою масштабністю та рівнем локалізації виробництва; значною залежністю від імпорту матеріалів і комплектувальних; несприятливим нормативно–правовим середовищем; низькою інвестиційною привабливістю галузі. Водночас, у роки незалежності України автомобільна промисловість набула кількох позитивних рис, зокрема було сформовано логістику ринку, розширювалась база підготовки трудових ресурсів, нарощувався внутрішній ринок збуту тощо.

Висновки та узагальнення, якими автор закінчує наукову працю, є аргументованими, логічними, повністю узгоджуються із задачами дослідження та матимуть певний вплив на подальший розвиток наукових основ автомобілебудування, застосування яких забезпечить покращання виробництва автомобільної продукції за умови збереження екологічного стану довкілля.

Підсумовуючи, слід зазначити, що теоретичні напрацювання і висновки монографії Н. О. Бей «Становлення та розвиток наукових основ автомобілебудування в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.)», впроваджені до наукового обігу документи

і матеріали можуть бути використані науковцями, фахівцями у галузі історії науки і техніки та технічних наук, викладачами і студентами вищих навчальних закладів автомобілебудівного профілю, так як зазначена праця помітно розширює наукові знання про проблематику дослідження і є важливим внеском у сучасну історичну науку.

Kovalenko N. P., Doctor of Historical Sciences, Senior Research Worker, Main Research Worker of Sector of Scientific Knowledge, National Scientific Agricultural Library of National Academy of Agricultural Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), BoikoNP@ukr.net
Review of the monograph: Bey N. O. Becoming and development of scientific bases of motor industry in Ukraine (the second half of XX is beginning of XXI of century): monograph / N. O. Bey, NSAL, NAAS; sciences. editor of d.s.–g. sciences, professor, academician NAASV. A. Vergunov. – Vinnitsa: «Nilan–LTD», 2017. – 440 p.

* * *

Смолянук В. Ф.,
доктор політичних наук, професор
(Україна, Київ), svf-nb@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ДЕЗІНТЕГРАЦІЇ

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ: ЯВІР В. А. ЕТНОПОЛІТИЧНА
ІНТЕГРАЦІЯ ТА ДЕЗІНТЕГРАЦІЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ:
ПОЛІТИКО–ПРАВОВИЙ КОНЦЕПТ: МОНОГРАФІЯ. – Київ:
Логос, 2018. – 448 с.**

Монографія має важливе науково–теоретичне та практичне значення, оскільки у ній досліджується актуальна проблема для пострадянських країн на шляху розбудови, демократизації та євроінтеграції. Як показує практика, питання збереження суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості держав у сучасному світі, який швидко трансформується, лежить не лише в політичній та правовій площинах. Останні роки ознаменувалися виникненням низки принципово нових викликів національній безпеці держав, серед яких головними слід вважати ті, які містять технології етнополітичної дестабілізації та дезінтеграції. Гібридні війни, поява нових та ескалація заморожених етнополітичних конфліктів, перехід їх у збройну фазу супроводжуються дезінтеграційними проявами – сепаратизмом, сецесією, іредентизмом, які неминуче призводять до перегляду кордонів суверенних держав. І Україну не оминула ця тенденція сучасного світу, яку детально аналізує В. А. Явір в межах глобалізаційної та глокалізаційної парадигм.

Новизна авторського доробку зумовлена комплексним вивченням процесів етнополітичної інтеграції та дезінтеграції, які перебувають у тісному взаємозв'язку у сучасному світі, в межах однієї наукової праці. У попередніх студіях дослідження цих процесів проводилося окремо, що заважало комплексному виявленню частини їх особливостей, характеристик та закономірностей перебігу. Застосування комплексного, системного підходу дало можливість автору концептуалізувати широке розуміння інтеграції/

дезінтеграції як вектора розвитку всіх етнічних (етнополітичних) процесів та вузьке – як об'єднання/розпаду етнополітичної системи (етносу, держави).

Україна – не єдина держава, яка зазнала етнополітичної дезінтеграції на пострадянському просторі. Молдова, Грузія також втратили частини своїх територій внаслідок етнополітичних конфліктів і зараз намагаються реінтегрувати їх. Дослідження зарубіжних моделей та стратегій етнополітичної реінтеграції уможливило глибокий науковий аналіз процесів етнополітичної дезінтеграції та інтеграції загалом та сприяло напрацюванню практичних рекомендацій для етнонаціональної політики України зокрема.

Безумовної перевагою рецензованого дослідження є його масштаб та глибина: автор не обмежується лише пострадянськими державами. У роботі проаналізовано зарубіжний досвід етнополітичної дезінтеграції/інтеграції та особливості перебігу цих процесів також у Кореї та на Кіпрі, досліджено перспективні для застосування в Україні стратегії та політико–правові механізми протидії дезінтеграції та забезпечення інтеграції (реінтеграції). Адже і Корея, і Кіпр – обидві розділені на окремі ворогуючі держави багато десятиліть тому, вже багато років працюють над проблемою возз'єднання.

Кіпр розглядається як приклад дезінтегрованої держави. В. А. Явір пропонує визначати дезінтегровану державу як таку, 1) на території якої внаслідок конфліктів, війн, добровільного виходу або сецесії частини її території утворилося декілька держав або/та самопроголошених державних утворень; 2) частина території якої була анексована іншою державою. Це вказує на те, що дослідження є не лише прикладним, воно також представляє теоретичний інтерес для української етнополітології.

Дезінтеграція і інтеграція Кореї вивчається у розрізі осмислення північно– та південнокорейськими вченими, які мають тривалий досвід дослідження дезінтеграційно–інтеграційної проблематики. Цей досвід є надзвичайно корисним для України, яка наразі перебуває на постдезінтеграційному етапі розвитку і розробляє стратегії реінтеграції втрачених територій. Автор доводить, що кожен випадок етнополітичної дезінтеграції та інтеграції є унікальним, причому об'єктивні характеристики інтеграційно–дезінтеграційних процесів накладаються на особливості їх національного наукового осмислення, які впливають на їх сприйняття у світі та задають вектор розуміння.

Досить широкою і різноманітною є джерельна база монографії. Більшу її частину становлять праці відомих зарубіжних вчених. Надзвичайно широко представлені в монографії і праці вітчизняних дослідників інтеграційно–дезінтеграційної та суміжної проблематики. Варто відзначити ретельність, з якою автор відстежує публікації з обраної проблематики у відомих зарубіжних і українських наукових журналах. Серед них слід згадати такі всесвітньо відомі періодичні видання, як *Ethnic and Racial Studies*, *The Journal of Nationalism and Ethnicity*, *Globalizations*, *Ethnopolitics*, *European Yearbook of Minority*, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, *Problems of Post–Communism*, *East European Politics and Societies*, *American Ethnologist*, *Post–Soviet Affairs*, *Journal of Peace and Unification*. Слід